

Az ördögök

kőcsúszdája Béren

demés képeket nézegetnünk (vagy, ha tehetjük oda elutazunk), ha vizuálisan megfoghatóvá akarjuk tenni e hajdan volt környezetet.

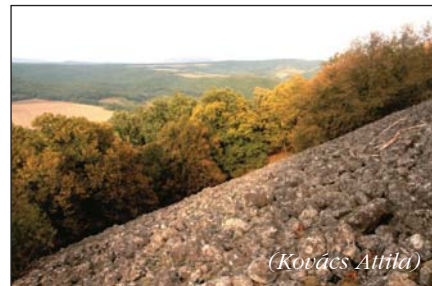
A már régen szunnyadó nógrádi vulkánok világa nemzetközi szinten is jegyzett, Európában egyedülálló földtani kuriózumot tartogat mind azoknak, akik hajlandóak Bér községtől néhány kilométert elgyalogolni a Nagy-hegy andezit kúpjáig. Az egymásba fűződött réteken és legelőkön túlhaladva az erdő mélyén bújjik meg a hazánkban méltatlanul kevéssé ismert, de a világban nagyon is számon tartott páratlan természeti képződményünk: a béri andezitömlés. Egyedi különlegessége a megszilárdult vulkáni kőzetanyag hosszan kifelé hajló oszlopos szerkezetében rejlik.

Jól ismerjük azt a jelenséget, amikor nagyobb esőzések után az agyagos iszap kiszárad és összerepedezik, felületén öt, hat, hétszögletű síkidomok alakulnak ki. Ugyanez a rajzolat jelenik meg a kihűlt félben lévő vulkáni kőzetek felületén is, melyet a hőmérséklet csökkenése során fellépő zsugorodási feszültségek okoznak. Ez az erő olyan nagymértékű, hogy a felszínen túl, az adott kőzettest mélyébe hatolva, szabályos repedéshálózatot alakít ki. A fizika alaptörvényeinek megfelelően az elválási felületek illesztés-mentesen, hatszögű oszlopokba rendeződnek, hasonlóan a méhviasz sejteinek alakjához.

A Balaton-felvidék híres tanúhegyeit sokan ismerjük. Az ott égbetörő hatszöges oszlopok szép példáit a tüzes borokról is méltán nevezetes Badacsonyon vagy a Szent-György-hegyen sokszor megcsodálhattuk már. De e tanúhegyek bazalt kőzetből épülnek fel, amiben sokkal gyakoribb, már-már általános a jelenség. Béren pedig nem elég, hogy eltérő kőzetfeleségből, andezitből épül fel a földtani képződmény, de a szikrapattintóan merev kőzetanyag, mint a gyerekgurma, kifelé hajló páratlan ívességet, hajlítást is mutat. Ebből pedig a Földön csak négy hasonlót (a leghíresebb a Devils Tower - Ördög-torony az Egyesült Államokban) ismer a tudomány. Európában pedig ilyen szép kifejlődésűt egyáltalán nem! S ha mindez nem lenne elég, az andezitömléstől szinte kőhajtásnyi távolságra – a jégkorszaki fagyhatásoknak köszönhetően – hatalmas kiterjedésű, kisebb-nagyobb kőzetdarabokból, blokkokból álló kötenger jött létre. A kősvatag ma is képződik és mozog, a kőfolyás folyamatosan pótlódik a hegytetőt alkotó andezitből, így a csupasz felszínen még a pionír fajok sem képesek megtelepedni.

A béri kőcsúszda népies elnevezése nagyon plasztikus. Valóban úgy tűnik, mintha a Föld gyomrában tüzes kemencéket izzító kis földtani ördögöcskék a maguk szórakoztatására hozták volna létre e méltán híres hazai természeti kincsünket.

Nagy László

A béri kötenger

Fotó: Kovács Attila

A zömében cseres-kocsánytalan tölgyesekkel és akácokkal borított, lágyhajlású cserhádi dombok egy-egy kiemelkedőbb tetőpontjáról körbetekintve, merész fantáziára vall, ha visszafelé repülve a földtörténeti korok millió éveinek sorában, magunk elé próbáljuk idézni a táj egykori arculatát. Ha engedünk a képzeletünknek és a geológusok szinte oknyomozó precizitását feltáró munkája során megszületett ismeretterjesztő leírásokat is hajlandóak vagyunk tanulmányozni, egyedi értékeket fedezhetünk fel a nógrádi erdőtümbök mélyén.

A Szanda-vár vagy a Berceli-hegy meredek hegykúpjától keleti irányba húzódó, alacsony középhegységi hegysorok alapján nem gondolnánk, hogy e barátságos dombok valamikor heves vulkáni tevékenység során jöttek létre. 15-17 millió évvel ezelőtt izzó lávaárák, forró gáz- és porfelhők kitörései, kürtökből, hasadékokból kirepülő-pörgő vulkáni kőbom-bák jelentették e táj mindennapjait. E mai békés környezet koránt sem hasonlít arra a sekélytengerrel borított és aktívan működő vulkáni szigetekkel tarkított földrajzi képre, melyet a miocén kori Cserhát jelentett, s melynek emlékei ma is tanúskodnak erről az izgalmas időszakról. Leginkább a Tirrén-tenger déli részén fekvő Lipari-szigetéről ér-

orszagalbum.hu/Tulip

Hajlított andezitoszlopok